

1941

ТЕКІОНЫГЪЭМ И МАФЭКІЭ
ТЫШЪУФЭГУШІО!

1945

Адыгэ макь

№ 83 (20596)

2014-рэ илъэс

МЭФЭКУ

ЖЪОНЫГЪУАКІЭМ и 8

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Владимир Путиныр Текіоныгъэм и Мафэ фэші Адыгеим и Лышъхъэ кыфэгущыуагъ

Урысые Федерацием и Президентэу **Владимир Путиныр** ителеграммэу Адыгеим и Лышъхъэу **Тхьаклушынэ Аслъан** ыцэккэ къагъэхыгъэм мырәущтәу кыщелә:

«Лытәныгъэ зыфәсшырэ Аслъан Кытэ ыкьор!

Текіоныгъэм и Мафэ фэші сыхфәгушлө.

Хәгъәгу зәошхом Текіоныгъэр кызышы-дахыгъэ илъэсыр тарихъым нахъ чыжъәу хәхъ. Ау тицыхъэм лыхъужъныгъәшхоу зәрахъагъэр ащыгъупшәрәп. Зы ләужым адрәм филотәжызә, цыхъэм яшләж ренәу ар хәлпышт, сьд фәдәрә ушәтыни зәпытчынымккә ләпылэгъу кыитфәхъу, текіоныгъәкләхэм та-кыфәләты.

Уилофшлән гъәхъагъәхәр щыпшынуә, шлоу щылар зәклә кыбдәхъунәу сыхфәләло!

Текіоныгъэм и Мафэ фэші Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ джаш фәдәу кыфәгушлөагъэ Урысые Федерацием и Къэралыгъо Думэ и Тхьаматәу **Сергей Нарышкиныр**, Урысые Федерацием и Федеральнэ Зәлүкә Федерациемккә и Совет и Тхьаматә игуадзәу **Ильяс Умахановыр**, Урысые Федерацием и Правительствэ и Тхьаматә игуадзәу **Ольгә Голодец**, Урысыем и Президент цыхъәмрә организациехәмрә ятхылхәм лоф адәшләгъәнымккә и Гъәлорышләпә ипащәу **Михаил Михайловскәр**, Урысые Федерацием зыкәужумәжыгъәнымккә иминистрәу **Сергей Шойгу**, Урысыем транспортымккә иминистрәу **Максим Соколовыр**, Москoвскә хәкум игубернаторәу **Андрей Воробьевыр**, Республикәу Къырым и Къэралыгъо Совет и Тхьаматәу **Владимир Константиновыр**, Урысыем ишъолпыр зауләмә япәцәхәр, ягубернаторхәр, федеральнэ, шъолпыр кьулыкъухәм япәцәхәр.

ЖъоныгъуакІэм и 9-р — советскә цыхъхәм 1941 — 1945-рә илъәсхәм щыІәгъә Хәгъәгу зәошхом Текіоныгъэр кызышыдахыгъә Маф

Адыгэ Республикэм щыпсәухәу
лытәныгъэ зыфәтшыхәрәр!

Ветеранхәу, зәо кыбым щыләжәагъәхәу
дгъәлпәләхәрәр!

Текіоныгъәшхом и Мафэ фэші тыгу кыддәләу ты-
шъуфәгушлө!

Тыхәгъәгу итарихккә жъоныгъуакІэм и 9-р анахъ къэралыгъо мәфәккә шъхәләу, ләужхәр зәклә зәзыпхы-рә мәфәккә лпәләу щыт. Мы мафәм тицыхъэм ягупы-тагъә, советскә дзәкләлхәм лыхъужъныгъәшхоу, псәе-мыбләжыныгъәу кызышагъәфагъэм тызәрәрыгушхорәм даклоу Хәгъәгу зәошхом илъәхъан чләнагъәу ашыгъәхәм япыузи зәхәтәшлә.

Іашәр зылыгъхәу мы лыгыгъәчә заом хәләжәагъәхәм я Хәгъәгурә дунаимрә фашизмәм шыухъумәгъәнхәм пае афәлпәккәщытәр зәклә зәо кыбым щызышләгъә-хәм, Текіоныгъэр къәзыгъәбләгъәагъәхәм мы мафәм ящытхъу тәло.

Текіоныгъэр кыдзыхыгъә ләужым лыхъужъныгъәу зәрихъагъэр егъашләми ащыгъупшәщтәп. Ащ тәри, таужккә кыккышт ләужхәри гъәхъәгъәкләхәм, Урысыешхом пае гъәпсын лофшләнәм татыригъәгушхошт. Тиветеранхәм чанәу Адыгэ Республикэм иобщественнә щыләныгъә ялахъ хашыхъә, Хәгъәгу узәрәфәлпәжән, узәрәфәшпы-ккәэн фаемккә щысәшлүхәр кәагъәлпәагъох.

Ветеранхәу, зәо кыбым лоф щызышләгъәхәу лы-
тәныгъэ зыфәтшыхәрәр!

Пытагъә, щәлагъә, псәемибләжыныгъә кызырәзы-хәжъуагъәфәгъэм фәші тхъашъуегъәпсәу шъотәло. Шъо-ри, Адыгеим зәклә щыпсәухәрәми псауныгъә пытә, насып, хахъо шъуиләнәу, шъуигъашлә кыхъә хъунәу, мамырәу шъущыләнәу шъуфәтәло.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъәу
ТХЪАКІУШЫНЭ Аслъан

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет —
Хасәм и Тхьаматәу Владимир НАРОЖНЫЙ

Ветеранхәр агъәлпәләгъәх, агъәшлүагъәх

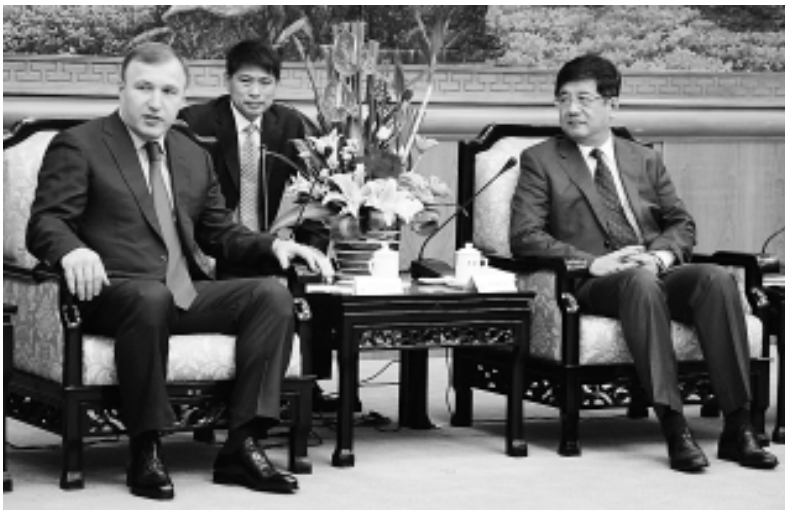
**Илъәс 69-ккә узәкләлпәжынымә
аухыгъә Хәгъәгу зәошхом текіо-
ныгъэр кыщыдзыхыгъә ветеран
ыккә активым хәт нәбгырә 40
Адыгэ Республикэм и Лышъхъәу
Тхьаклушынэ Аслъан тыгъуасә
ихъәкләгъәх.**

АР-м и Лышъхъәу Тхьаклушынэ Аслъан вете-
ранхәм кәпәгъокигъ. Хабзә зәрәхъуагъәу, лоф-
тхъабзәр рамыгъажәзә, зәклә кәккәлпәгъәхәр
зәхәтхәу нәпәепл сурәт атырахыгъ. Нәужым
ветеран лпәләхәр зыщәгъәшлөщтхә шхәпәм кә-
зәрәуагъәхәр зәгуәсәхәу екләлпәгъәх ыккә мәфәккә
зәхәхәр кызылүахыгъ.

— Тиветеран лпәләхәр, нәбгырә пәпчә ана-
хъәу ыгъәлпәләрә мәфәкләу Текіоныгъэм и Мафәу
кәбләгъәрәм фәші сигуәпәу сышъуфәгушлө, —
кылуагъ Тхьаклушынэ Аслъан. — Лыбләнәгъәу
кышлүхәфагъэр егъашлө цыхъэм ащыгъупшәщтәп.
Шъоры Текіоныгъәшхор кәзыгъәбләгъәагъәр, шъоры
тыкәралыгъо, Европәр, зәрәдунаеу шъхәфит зы-
шыжыгъәхәр. Непә щыләккә-псәуккә дахә тилә-
ным, рәхәтәу, шъхәфитәу тыпсәуным шъоры
фәбәнагъәр. Тырәгушхо шъош фәдә цыхъхәр зәрә-
тиләхәмккә, шъхәккәфә шъуфәтәшлы. Илъәси 8
хъуагъә мыщ фәдә зәлүкәгъәхәр зәхәтәцәх, амаләу
щыләмккә ләпылэгъу тыкызырәшъуфәхъуштым ты-
пыль. Тиветеран лпәләхәр, Текіоныгъэм ия 69-рә
ильәсәу кәбләгъәрәм пае джыри зә сыгу кызы-
дәләу сышъуфәгушлө, псауныгъә пытә шъуиләу, шъуибын-
унагъохәм шъуадатхәу шъущыләнәу шъуфәсәло.

(Иккәлүх я 2-рә нәклүб. ит.)

Адыгеимрэ Китаимрэ зэдэлэжьэнхэу рахъухьягъ

2014-рэ ильэсым мэ-
лыльфэгүм и 21-м
кыщегъэжыагъэу и
23-м нэс Адыгэ Рес-
публикэм и Премьер-
министрэу Къумпыл
Мурат зипэщэ лыкю
купур Китай Республи-
кэм шылагъ.

Лык1о купым хатыгъэх АР-м экономикэ хэхъоныгъэм-к1э ык1и сатыумк1э иминистрэу Лыхъэс Махьмудэ, Мыеклопэ къэлэ администратцием ипачэу Александр Наролиныр, зэф-шыгыгъэ 1ахъзэхэлъ обществэу «Картонтара» зыфилорэм ипачэу Сергей Погодиныр, зэф-шыгыгъэ 1ахъзэхэлъ обществэу «Интерсколым» ипачэхэм ясо-вет итхаматэу Сергей Назаровыр, компаниехэм 1ылык1охэр.

Сатыу-экономикэм ыкіи полити­ка лофыгъохэм алъэныкъок­лэ Китаир Урысыем игъусэ шъхалэу щыт. 2013-рэ илъэ­сым къэралыгъуитлур зэгъусэу

дашынзу. Политикэмклэ зэгу-
рылоньгэ ялзу ыкi Китаим
урысые экономикэм инвести-
циеу кыхильхэрэм шуагэ
кытэу, республикэм фэдэ
кыыхыныр ары Адыгеим
илыкlo куп пшэрыль шхьалзу
илагэр.

Адыгейм илыкӀо куп Китаим клонымкӀэ, экономикэм ыльэныкъокӀэ зепхыныгъэ дэгъухэр ялэхуэ лӀф зэдашӀэнымкӀэ УФ-мрэ КНР-мрэ лӀкыб къэралхэм ялофыгъохэмкӀэ я Министерствэхэм бэ ашлагъэр. ЛъэныкъуитӀу зэдэгъуылӀгъаум изэфэхысыжъхэмкӀэ Китай провинцияу Фуцзянь Адыгэ

Члэт Унэм кялэм ивице-губернаторэу Чжен Сяосун официальнэ зэлүклэгү дырялагь. АР-м и Премьер-министрэу Кэумпыл Мурат Адыгейм политикэ ыкли экономикэ хэхьоныгэу ышыхэрэм кятегушылагь ыкли Китай инвесторхэм апае агэхьазырыгэ проектым нэлүасэ фишлыгэх. Ахэм зэу ащыхыч целлюлознэ-тхылынпэ кьыдэгэклынэм епхыгэу зэгүсэхэу предприятие гьэпсыгэныр, оптовэ шэпэ комплексшхом ишын, секлоным зегьэушжом-бгүгэныр.

Вице-губернатору Чжен

кѣухѣм ѡѣныкѣуитѣу зѣпхыны-
гѣ зѣдыряѣу зѣдѣлѣжѣнхѣм
зѣрѣфѣхѣазырхѣр.

Зэлүклэм икләухым Къумпыл Муратэ Фуцзянь ивице-губернаторэу Чжен Сяосун Адыгэ Республикэм кырыгъэблэгъагъ.

А мэфэ дэдэм провинциеу Фучзянь сатыумклэ и Департамент ипашэу Хуан Синьлуань Адыгеим илыклэ куп ригьэблэбгьа. Зэлуклэм хэлэжыагьэх кьэлэ администрациехэм япашэхэр. Лъэныкъуитлур и сатыу зэлхыныгьэу зэдырэлэнх алыэклыштхэмклэ зэдгошагьэх.

Ятлонгэр мафэм лйкйло куйм хэтхэр квалэу Цюаньчжоу цылагьэх, мыщ промышленнэ йкй сатыушл предпритие-шохо итхэм ялофшлэн зэрээ-хашээр зэрагьэлэгьугь. Зэ-луклэгьум ильэхьан Адыгеим-рэ Цюаньчжоурэ япредпритие-хэм сатыу-экономикэ зэпхы-ныгьэхэр зэдьриэнхэмкй ама-лау цылэхэм атегуыцлагьэх. Мы квалэм ипашэхэм Адыгеим ит зэфэшлыгьэ йахьзэхэль общест-вуу «Интерскоп» зыфилорэм ипроект ашлогьэшлэгьоныгь йкй аш игьэцкклэн кьхылэлэжьэн-х альэклынзу кьалугь.

Яшнэерэ мафэм Адгыгеим икыгээхэр провинциеу Фуцзянь ит предпрятиехэм ащылагуэ, ахэм лошлэклэ амалзу алкэлъыэр зэрагэшлаг. Кьалэу Наньян эклохэм сантехникэр ыки ащ епхыгээ пкыгыохэр кьыдзыгээкырэ компаниеу «JOYOU», спортчыгынхэр ыки цуакьэрт кьыдзыгээкырэ компание купэу «PEAK» зыфилохэрэм ялошлэн зэрагэпсырэм зышагэгьозагь.

Адигеим и Правительствэ
илыкы куп Китай Республи-
кэм ышчэлэм эдэгүшылэгьюу
ашыгъэхэмкӀэ Ӏоф эдашлэнэу
эдаштагъ. Джащ фӀэдуу кьалэ-
хэу Цюаньчжоурэ Мыекьуапэрэ
язэкъошныгъэ льягъэкӀотэнэу
зэдэгыгъэх.

**АР-м экономикэ
хэхьоныгъэхэмкӀэ
ыкӀи сатыумкӀэ и Мини-
стерствэ ипресс-кӀулыкӀу**

зэкIэмкIи сомэ миллиард
89-рэ зытефэгъэ сатыу зэда-
шыгъ, ащ къыхэкIэу Китаир
Урысыем исатыу гъусэ инхэм
зэу ашыш хъугъэ.

Гээрхө кэралыгуитлүм
япашэхэм пшээръл зыфа-
гьэуцужыггаг инвестице
кькляуанлэхэр нахьыбэ шл-
гьэнхэр ыкли 2020-рэ илъясым
нэс доллар миллиард 200-м
нэсэу лэныкыуитлүм сатыл зэ-

Республикэм иллыкдохэр кы-
щыуцугьэх. Экономикэм имы-
закъоу, тарихь мэхъанэ зилэ
Юфтхъабзэу «Великий Шелко-
вый путь» зыфилоу Адыгеим
пхырыкIыштыгьэр мы провин-
цием кызыррэгъежыагьэр ары
анахъэу мы чIыпIэр кыхахы-
нзу зыкIэхъугьэр. Адыгеим
илыкIо куп Китай Республик-
эем зедлагъэм иапэрэ мафэм
Фүцзянь и Правительствэ зы-

Сясун зэрэклигэтыхыгэм-
клэ, мы аужырэ ильэсхэм Уры-
сыемрэ Китаимрэ зэпхыны-
гээ ялзу зэрээдэлажээхэрэм
шуагэз кэхьехы ыкли УФ-м
иэкономикэ инвестициеу халь-
хэрэм хэхьо. Вице-губерна-
торым ишлшлыкэ, Адыгеим
илыкlo куп кызэрэблэгга-
гээр Китай ипредприниматель-
хэмкэ нафэ мэхуу республи-
китлүми ягэцэкэлэкло күүлү-

Ягущылэ фэшъыпкъэщтых

Санэр ыкйи аркэ зыхэт шьонхэр кэзышырэ хьыз-мэтшлэлэхэм япашэмэ АР-м и Премьер-министрэв Къумпыл Мурат алукагэ. Правительствэм и Унэ щыкло-гъэ зэлуклэгум хэлэжыгэх пшэдэклыжэу ыхьырэмклэ гьунэпкэз гьэнэфагъэ зилэ обществэу «Питейный дом» зыфилорэм изэхэщаклоу Ха-щыр Аскэррэ пшэдэклыжэу ыхьырэмклэ гьунэпкэз гьэнэфагъэ зилэ обществэу «Виктория» зыфилорэм изэхэщаклоу Нэгъой Аслъанрэ. Финансхэмклэ министрэу Долэ Долэтый джаш фэдэу зэдэгущылэгум хэлэжыгэ. Санэм ыкйи аркэ зыхэт шьонхэм якцизхэмклэ пэшлорыгъэшэу агьэнэфэгъэгъэ кэгъэлыгъонхэр гьэцэклагъэ зэрэмыхуэхэрэм илофыгъэ зэхэфыгъэнэр ары зэлуклэгум пшэерылъэу илагъэр.

Хъызмэтшлалэхэм язэхэ-
шакломэ кызыралуагъэмкIэ,

акцизхэмкэ угыоинхэр икьоу
агэцэцлэнхэу зыклэмыху-
гээр кыдагэклырэм илү-
гэзкынкэ кыныгыо зэрэхэт-
хэр ары.

Пшээдэжкыжьэу ыхьырэм-
кӀэ гъунэкпкӀэ гъэнэфагъэ
зиӀэ обществэу «Виктория»
зыфилорэм кыдыгэкыӀэр
нахь макӀэ зыкӀэхугъэр бэ-
мышлэу икӀэрыкӀэу хьызмэт-
шӀапӀэр зэрэзэтырагъэпсы-
хьажыгъэр ары.

Гумэклыгъоу кызуцугъэр зэрэзэшлуахышт шыклэм лъаныкхохэр тегушылагъэх, хъызмэтшлалэхэм язэгъэуштомбгъунклэ ыкли хэбзэлахъу къатыхэрэр нахьыбэ зэралшыщтымклэ шлэгъэн фаехэр агъэнэфагъэх. Зэхэщаклохэм гушыгъэ къатыгъ илэсныкъом изэфэхьысыжхэмклэ акцизхэм арапхырэ гугъаплэхэр кыызэралгъэшъыпкэжьыщтхэмклэ.

**АР-м и Лышъхъэ
ипресс-къулыкъу**

Ветеранхэр агъэлъэпIагъэх, агъэшIуагъэх

(Иклэх).

Зэхэхэм хэлэжыагэх федеральнэ инспектор шьхьялэу Лылуужу Адам, АР-м и Кээралыгы Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир Нарожнэр, республикэм и Премьер-министрэу Кэумпыл Мурат, Адыгем и прокурор шьхьялэу Васи-

лий Пословскэр, нэмыкхэри.

Республикэм щыпсэурэ вете-
ранхэм ацэккэ сьд фэдэрэ
лъэныкъокӀ лэпыгъу къафэ-
хурэ АР-м и Лышхьэ зэрэ-
фэрэзэхэр кыӀуагъ нэужым
гушыӀэ зыштагъэу АР-м иве-
теранхэм я Совет итхьаматэу
Кюджэ Аслан. МэфэкӀэу къэ-
благъэрэмкӀэ Хэгъэгъу зэрехым

иветеранхэу Адыгеим ыкӀи тикъэралыгъо щыпсэхэрэм зэкӀэми ар афэгүшӀуагъ.

МэФэкл зэхэхэм кьеклолэ-
гъэ ветеранхэр агъэшугагъэх,
агъэлэпагъэх, агу кызырэда-
щештым пылыгъэх. Респу-
бликэм итворческэ купхэм къа-
гъэхазырыгъэ концерт
программэм кьээрэугыонгъэхэр
ягуапэ еллыгъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО *Адам.*

**Обществeннэ лъыплъэкIо комиссиeм хэхьаштхэм
якъэгъэлъэгъон зэраублагъэм фэгъэхьыгъэу Урысыe
Федерациeм и Обществeннэ палатэ исекретарь къеты**

**Урысые, шӧльыр
общественнэ**

Объединение хэм афэкло
Федеральнэ законэ N 76-р
ытэтэр «Егъэзыгъэ лофклэ
ыфхэр зыщалыгыхэрэм ачлэ-
эм яфитыныгъэхэр укыуагъэ
ыхъунымклэ ыкли ащ фэдэ
ыфхэм лэпылэгъу ятыгъэным-
э общественнэ уплкэуным
хыллагъ» зыфилоу 2008-рэ
пъэсым мэкьюогъум и 10-м
штагъэм тегъэлсыхъагъэу
дыгъэ Республикэмклэ общест-
веннэ лэпылпэкло комиссиэм

ХЭТЫШТХЭМ ЯКЪЭГЪЭЛЪЭГЪОН
2014-рэ ильэсым жьоныгъуакIэм
и 6-м къышегъэжъагъэу аублагъ.

Адгыз Республикэм аюбштон-
веннэ объединенихэм игъо
афэсэлъэгъу кандидатурэхэм
якъэгъэлъэгъон хэлэжьэнху
ыкы Урысые Федерацием и
Общественнэ палатэ исекре-
тарэу Е. П. Велиховым ыцлэк
мэфэ 60-м къыклоцл лъэлъ
тхылъымрэ документхуе фе-
деральнэ хэбзэгъуагъым кы-
дилътэхэрэмрэ агъэхынхуе.
Урысые Федерацием ишъо-

лпытхэм яобшественнэ лыплэкю комиссиехэр зэрэзхэхэрэ шыклэм фэгъхыгыэ къэбарымрэ кандидатхэм якъэгъэлъгъонклэ Рекомендациехэмрэ Урысые Федерацием и Обшественнэ палатэ исайт (<http://www.oprf.ru>) ижъуготэттых.

Телефоныр: 8(495)221-83-63
ХЭЖЪУГЬЭХЪОШТ 2043.

**Урысые Федерацием
и Общественнэ палатэ
исекретарэу
Е. П. ВЕЛИХОВ**

1941

1945

Шхьафитныгъ, зэфагъ, шыпкъагъ, хьалэлыгъ, хьупхьагъ, зыкыныгъ, гуклэгъу, зэгурыло-зэделэжъ, ныбджэгъуныгъ — джары мамырныгъэр. Мамырныгъэр — жьы къабз, псы лэшлу, гуп-

МАМЫРНЫГЪЭР ДЫШГЪЭМ ПЕІЭ

сэфыгъу, гушлогъуаб! Ау ар зыгу те-
мыфэхэу лыгъэр зыдзыхэрэри шылэх...

«Унэ къелэрэм ыпсэ елэжъ» ало. Тихэгъушхо, ти Чыгу, цыф жьугъэ лъапкъыбэр зэщачын, зэрапхьон гухэлъ бзаджэр зыдалыгъэу тикъэрал нэмыц-фашист хьунклакдохэр къеклугъагъэх. Ау машэу атыгъэм ифэжыгъэх. Шьыпкъэ, зэошхор хэткӀи тхэгъуагъэп: ащ лъыпсэу шычагъэм псыхьохэм ашэо зэблихьугъ, гын гъозэу шылагъэм огур ыгъэушэо-кугъ; нэжъ-лужъ, бзылфыгъ, сабий гулэ ыкӀи улэгъэ пцымэмэ макъэм Чыгур агъэцэлугъ, агъэгырзыгъ. Сыдэу пшына кыныр кыюмыпчыжъэу, уемыжэгъа-хэу, зыщышхоигъом къэкӀомэ?! УшэтыпӀэ чыпӀэ зэжъу дэдэ ти Хэгъэгу ифэ-гъагъ, ау советскэ цыфхэм ялыгъэ

гунэнчъагъ: зышхьасыжыгъэхэп, «псэр
атызэ, напэр къагъэнагъ».

Зэгурыло-зэделэжъэу цыф лъапкъыбэр зэкъотыгъ. Зэошхор зынэмысыгъэ зы унэгъо закъуи СССР-щтыгъэм исэп. Чыли, лаий ялагъэп зэолӀхэм — пый мэхъаджэм пэшлуклостыгъэх. Ини цы-кӀуи яхэгъэгу шулэгъу, ялыгъэ зэ-рэиным ишысагъ зэо лъэбэкъу пэпчъ — шынэр, щтэр советскэ цыфхэм сыд зэхъуи кызытырагъэклугъэп, яшлэшху-ныгъэ ин, япсэемыблэжыныгъэ ТекӀоны-гъэшхом кыфифагъэх.

Зэошхор зыщылагъэм ильэс 69-рэ тешлэжыгъэми, цыфхэм ащэчыгъэу, акӀэхэкӀыгъэр гу минхэм къарынагъ, тхыгъэ тхьапэхэм, тхылхэм, тарихъ хьугъэ-шлагъэхэм ахэр ащагъэунафыгъэх.

Заом хэтыгъэхэр мафэ къэс нахъ макӀэ мэхъух, ау, ти Хэгъэгушхо шлэжым лъапсэ зэрэщырилэм ишлуагъэкӀэ, зэо ужым къэхъугъэхэми, ахэм ялфыгъэ-хэми, непэрэ клэлаклэхэми, тиблэкӀыгъэ, титарихъ тшлэу ыкӀи тырыплэжыгъэ, тинепэрэ мафэ и Тыгъэ мыклосэным тыфэпллыры.

Зао. Гушылэ хаф, гушылэ дыдж — ущыклэрэп. Ау советскэ цыфхэм яхы-егъэ-зэфагъэ Тхьэм кыльэгъуи, фашизмэр иб рагъэзыхьажыгъ. Тэри, тиогуи, тичыгуи, тигупсэф шылакӀи лыхъужъ-хэм, тидзэкӀолӀхэм тагъэгъотыжыгъэ.

Гъашлэр зыгъэшлэгъэ цыф лухэм алоу зэхэпхыщт: «мамырныгъэр — дышъэм нахъ лъап!» — ащ бэу узэ-гупшысэн хэлъ. Къэрэмыхъужъ ныб-жыи ащ фэдэ тхьамыклагъо. Заом фэгъэ-хыгъэ усэхэу тиадыгэ тхакӀохэм а-хыгъэхэу мыщ кыкӀэлъыкӀлоу кыххэ-тыутхэрэми а гупшысэр ары ащыпхы-рыщыгъэр.

ЖЭНЭ Къырымыз

ЗЭУАПІЭР

Мыщ бэу топыбэ щэгырзы, Шхончыщэ пчъэгъабэ шефэхы. Стыр-стырэу топыщэ къутафэхэр Зынэсырэр астэу, акъутэу МокӀэ-мыкӀэ щэшъуи. Къэфэхырэ лагъымэр чым тефэмэ, Жъуагъом фэдэу зэпырагъазэ. Лъапсэ зилэгъэ уцы цыклур Хьырззэзэ огум дехъые. Омакъэм зэхихэу мэтхытхы. Ичэщи имафи бырсыр зэпытэу Рэхъат чыпӀэр зэуапӀэм шымакӀ. Ау а кын пстэумэ къамыгъэ-ствахэхэу

ТизэолӀ пхъашэхэр пым езаох. Апэ рагъэхъузэ тичыгу лъапӀэ ХьункӀэклӀо фашистхэр рафыжы-пагъэх.

Тицыфы лъапкъымэ къабэкӀрэ блэ-нагъэр

ЗэуапӀэм жьугъэу къыщагъэлягъо, Зым зыр игъусэу, зым зыр лэпӀэ, Зы бынышхо щыщхэшъ, шлу зэ-рэлъэгъух.

1945

РОДИНЭР

— Сыд илӀэужыгъуа Родинэр? — Джащ фэдэу къэупчӀэ сабыир.
— Родинэр — ар, — ело тэтэ-жъы, —

Къедэлуйи кыюслон зыфэдэр. Родинэр — ар уиунэжыи Итхыдэжыых, таурыхъых, синау, Уянэ гупсэ ынэ дахэх, синэф, Уинэлосэ псыхьомэ ячъакӀ. Узыплугъэ цыфхэм акӀуачӀ, Родинэр — чылэм дэт чыгымэ ЯпкӀашъэхэм ялушъэшъэ макъ, Тигубгъо гъэбэжъу инымэ Ащылэжъэрэ машинэмэ амакъ. Родинэр — тимэзымэ ятеплъ, Тичынальзэу нэми фэмыплъ.

ХЪЭДЭГЪЭЛІЭ Аскэр

ЗАОР, НЭЛАТ ОСЭХЫ!

Мы дунаишхом зыщыолӀэты,
О мэшлуаер атеоутэ,
Тыхэм, ныхэм агу о иохы, —
Заор,
Нэлат осэхы!

Чылэмэ, къалэмэ уашъхьэретаджэ,
Уитопыжъ лухьохэр къащыогъаджэ,
Цыф хыабэ апсэ хэхы, —
Заор,
Нэлат осэхы!

Исабий цыклумэ ныр акӀэгъушлу, —
ИкӀэгъагъ лъапӀэмэ ащэгъушлукы,
О ахэр машэм шлуеотэкъохы, —
Заор,
Нэлат осэхы!

Хэгъэгу хыемэ уарытэджагъэу,
Хьадэгъу ябгэм зэлъебгъэштагъэу,
Хьэзаб мыухыр цыфмэ яохы, —
Заор,
Нэлат осэхы!

Хиросимэ о ушъхьасыгъэп,
Чили макӀэ о щыбгъэхъагъэп...
Цыфмэ апсэ о атеохы, —
Заор,
Нэлат осэхы!

Насып псэукӀэр зэдэтэгъэпсы.
Тихэгъэгушхо шлугъэм еусэ,
Мамырныгъэм гьогур фыхехы!
Заор,
Нэлат осэхы!

МЭЩБЭШІЭ Исхьакъ

ДЗЭКӀЮЛЫХЭР ЗАОМ КЪЕКӀЫЖЪЫХ

Гугъэ къэткӀэ, гушлӀо нэгукӀэ
Заом дзэлӀхэр къекӀыжъых,
Гъэтхэ уцкӀэ, уцы лъэгукӀэ
Чыи улагъэр мэкӀыжыи.

Жьыбгъэ макӀэу зызылэтрэр
ГушлогъуибликӀэ кытхэрэт.
Пчэдыжъ тыгъэу тэджы пэтрэр
ТекӀоныгъэм иорэд.

Ауштэу сэлӀо, сэлӀо шхьакӀэ,
Щымылэжымэ сыд ябагъ?
Сэшлэ, сэшлэ — чыльэм бгъэкӀэ
Фэхыгъабэр хэулубагъ.

1946

МАЙ. 1945-рэ ИЛЪЭС

Джыдэдэм фэдэу а гъэтхэ мафэр
Фыртынэ шэплэу гум пхырысэ-
щы,
Пчэдыжыи огоу быракъы зафэр
ТекӀон гъэлагъэу чыльэм шхьэ-
рэщы.

Ильэсы щэкӀэп, тӀокӀэп, шъэны-
кӀоп,
Гъэтхэ пшыкӀутфым а гъэм си-
тыгъ.
Тыгъэм езгъапшэу, мы пшысэ ны-
кӀоу
Хэгъэгум тынкӀэ ар кыиситыгъ.

Гушлуагъом дакӀлоу тихъэблэ нанэ
Ынэпс гухэкӀи илхычэжы,
МэфэкӀы лани, сыдырэ лани
Непэ сыпэсми, гум къэрэкӀыжъ.

Тыгъуаси, непи, гъэ мин спэщыльми,
Дунай дэхэгъур бгъэм дэрэмыкӀ.
ДзэкӀолӀ фэхыгъэу чыльэм сы-
хэльми,
А зы къэбарым сыщэрэмыкӀ.

Пхъэ лъакъом тетэу тизычылэлӀи
Измэфэ къашъуи сыдым ыуас!
МэшлӀо ильэсхэу тиильэсипли,
ЗэуацӀэр клӀодми, тфэрэмыкӀуас.

Зикъэт щыгугъэу джы нэсы плъа-
гъэми
Игугъэ чыжъэ лӀклэрэмыз.
Мы зымкӀэ, уахътэр, мыхъун хэп-
лъагъоу
Плъэм хэтри, сэри тымыгъэмыс.

Ильэсы щэкӀэп, тӀокӀэп, шъэныкӀоп,
Гъэтхэ пшыкӀутфым а гъэм си-
тыгъ.
Тыгъэм езгъапшэу, мы пшысэ
ныкӀоу
Нахьыжыи тынэу сашъхьагъ итыгъ.

Непэу, джыдэдэу джа гъэтхэ ма-
фэр
Фыртынэ шэплэу гум пхырысэщы,
Пчэдыжыи огоу быракъы зафэр
Ти ТекӀоныгъэшъ, чыльэм шхьэ-
рэщы.

БЭРЭТЭРЭ Хьамид

МАМЫР ШЛУФЭС

О сихэгъэгу,
Нэф кызэрэшъэу
Шлуфэс сэламыр кытпэогъохы,
ТыкӀэбгъэушэу,
Макъэ кытэпшъэу,
Цыфхэм уипсалъэ кызэхэтэхы.
«Опсэу, дунаир,
Уашъор, опсэу!
Псыхьомэ ячъэ кыкӀерэмыч!» —
Джар уипчынальэ сэ кыщысэлъу,
Джар уигушылэ сэ хэсэшылкӀ.
Сэ кызгурэлӀо —
гухэлпыр дахэшъ, —
Мафэр нэхьойкӀэ тфызэлъуох,
Сэ кызгурэлӀо —
уигугъэ лъагъэшъ,
Мамыр шлуфэсыр чыльэм еох!

ЛЪЭПЦІЭРЫШЭ Исмахыл

ОПСЭУ, СИХЭГЪЭГУ!

Опсэу, сихэгъэгу, угушхоу обакъо,
Гугъатхъэу уижъуагъи шъабэу мэ-
такъо,
КӀочлэшхо пхэлъышъ, нахъри сэ-
гушлӀо,
ГушлуапкӀэу сыгуи остынэу сэлӀо.

Опсэу, сихэгъэгу, угушхоу обакъо,
Урамыутэу уцугъэ плъакъо.
Уикъэлэ унэхэр сикъушъхъэ та-
мэх,
Урам шъуамбгъохэр сичъыг куа-
мэх.
Слэтыгъэшъ лъагъэ уимамыр уатэ,
Сытеозэ сыджым, уищытхъу сэ-
луатэ.

ЛЫХЪУЖЪЫМ ИЩЫСЭР ЯТЭЖЪ

Зао. А гушылэм кыкырэм сьд фэдырэм уегушылагэми, гумэкигыоу кызыдихьырем уигэрэхьатырэм. Тхамыклэ-гошхоу цыфхэм кьафихьыгэр гушылэклэ кьэлогъуай. Фашист техаклохэр тыхэгъэгу кызытебанэхэм лъэпкъэу исхэр зэкьоуцохи, теклоныгэр кыдаыхыг.

1941-рэ илэсым дзем кьулы-кьушлэ кьуагэхэм, фашистхэм апэуцужьыгэхэм Цэй Хьаджэ-бий ащыщыг. 1914-рэ илэс-сым Хьаклэмзые кышыхьуг. Зэшыпхьуищырэ зы клалэрэ хьуштыгэх. Янэ-ятэхэм ядунай ахьожы, сабийхэр ибэу кьэнэгъагэх. Ятэшэу Цэй Бэчкьан клалэхэр зерищэлэ-жыыхи ыплугэх, гогу лъэгъо дахэ тырицагэх. Зэшыпхьу-хэр унагъо ихьагэх, сабий-хэр ялэ хьугэх.

Хьаджэбий клэлэ губзыгъэу, еджэным ыгуклэ фэшагъэу шытыг. Клэлэгъэджэ сэнэхьа-тыр кыыхихи, еджэплэ зэф-шъхьафхэм лф ащишлагъ, унагъо зэригъэгъотыг. Хьаджэ-бийрэ ишъхьэгъусэу Бэрэдж

Жьоныгуаклэм и 9-р Урысыем имэфэкл анахъ лъаплэу тэлъытэ. Лыгъэгъэ зэошхоу Европэм шыкьуагъэм Теклоныгэр кышыдаыхыным тидзэклөлхэр лыхъужъэу хэлэжъагэх.

Дзэхьанрэ клэлиш зэдагъэсагъ — Кушыку, Борис, Люб. Хэгъэгу зэошхор кызыежъэм зятэ зышъхьащымытыж клалэхэм ащыщ хьугэх.

Старшэ лейтенантэу Хь. Цэйр 1945-рэ илэсым Венгрием нэ-сыгъэу фашистхэр зэхэзыкьу-тэхэр дзэклөлхэм ахэтыг. Мэлылфэгъум и 4-м псэуплэу Айгут шъхьафит ашлыжыизэ, Хьаджэбий лыхъужъэу фэхыгъэ. Айгут дэт кьэхалъэм шагъэтлы-лыжыыг. Зэо ужым Цэй Хьа-медэ кьыфагъэшъошэгъэ медаль-хэр, щытхьу тхыльхэр илахьыл-хэм кьафахьыжыыгъагэх.

Ишъхьэгъусэу Дзэхьанэ клалэхэр ригъэджагэх, дэгъоу ыплугэх. Кушыкурэ Борис-рэ дзем кьулыкьур шахьыг, унагъохэр ялэх. Кушыку ыкьоу Эдик лъэпкъ шэн-хабзэхэр зэрехэх. Мыекьуапэ ия 22-рэ гимназие кыуухыг, дзэ училищым члэхьаг. Дзем кьулы-кьур шылыггэкьуатэзэ, Уры-сыем «ичлыплэ пльырхэм» ащы-лагъ. Чэчэным шыклогъэ заом хэлэжъаг. Лыгъэу зэрихьагъэм осэ ин кьыфаши, Урысыем и Лыхъужъ щытхьуцлэ кьы-фаусыг.

Цэй Эдик ятэж ымыльэгъу-

гъэми, шысэ тырихыныр ип-шъэрылэу зыфилъытэжы-щыг. Иклэлэгъум самбэмрэ дзюдомрэклэ банэщтыг.

Урысыемрэ Адыгеимрэ язас-луженнэ тренерэу Хьот Юныс ипашэу зэнэкьокъухэм ахэла-жъэщтыг. Цыфышлу, гуклэгъоу хэлым иньбджэгъухэр рэгъ-шхох. Э. Цэймрэ ишъхьэгъусэу Заремэрэ клэлитлу зэдаплу. Фа-ризэ юридическэ факультетым щеджэ, Аскэр ятлонэрэ клас-сым ис.

Иунагъо датхьэу щылэнэу, бэгъашлэ хьунэу Эдик фэсэлэ.
ЦЭЙ Зой.

Хьаклэмзыи.

Мэфэкл кьэгъэлъэгъонхэр

АНАХЪ ТЫН ИНЫР — ЩЫЛЭНЫГЪ

Теклоныгъэм и Мафэ тарихъ хьугъэ-шлэгъэ иным ныбжьы-клэхэр нахъ куоу фэгъэнэлэ-сэгъэнхэр ямурадэу, тыхэгъэгу Теклоныгэр кыдыхыным уасэу лъытыгэр афыралотыклэу, ты-дэкли: еджаплэхэм, культуре

цыкълумклэ нэбгырибл — **Дышъэ Жьогъуибыр маклэп**, нэбгырэ мин пчъагъэмэ тильэпкыклэ кьэралыгъо тын инхэр, медаль-хэр ялылблэнагъэклэ, ялофшлэ-клэшлуклэ зэо илэсхэм кьа-щыфагъэшъошагъ.

Мэфэкл кьэгъэлъэгъоным чыплэ шаубытыг тиадыгэ тха-клохэу заом хэтыгъэхэм ыкли зэо ужым шылаклэм изэтэгъэ-уцожьын чанэу зигупшысклэ хэлэжъагэхэм япроизведени-ехэм. Ахэр Кэстэнэ Дмитрий, Пэрэныкьо Мурат, Шъхьалпэ-кьо Хьис, Хьадэгъэлэ Аскэр, Жэнэ Кьырымыз. Адыгеим ишлушлагъэу теклоныгъэу кы-дахыгъэм хэлпыр кызышылогъэ тхыльхэр, статьяхэр, альбомхэр олъэгъух. Узэкьотмэ, узэрэлъэ-шыр, жьоныгуаклэм и 9-м — Теклоныгъэм и Мафэ кызы-риушыхьатыгъэр мы зэклэм джыри нахъ пшлэш агъэху, кьуачлэ кьыуаты, уапэклэ уагъаплэ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

гупчэхэм, тхыльеджэплэ зэф-шъхьафхэм мэфэкл лфотхьа-бзэхэр — лыхъужьыгъэм исы-хьатхэр, пчыхъэзэхьахьэхэр, зэо темэр зилэ произведениехэм кьаджэнхэмклэ зэнэкьокъухэр, зэо тарихьыр зэралэрэмклэ викторинэхэр, тыхэгъэгъушхоу СССР-щыгъэм ис унагъо пэпчэ заом зэрэщымухьагъэр кы-далъытэзэ, сочинениехэр ара-гъэтых, ныбжьыклэ сэнауш-хэр зэо темэ зилэ анахъ усэ ыкли сурэтшыгъэ дэгъухэмклэ аушэтых. Клэклэу кьэплон хьу-мэ, Теклоныгъэм и Мафэ Уры-сыеми, ти Адыгеи лъэшэу осэ-шхо шафашы, игъэклотыгъэу шахагъэунэфыкы.

Уегупшысэмэ, цыф жьугъэ-хэмклэ анахъ лъаплэр, щылэ-ныгъэр, Теклоныгъэшхом аригъэ-гъотыжыыг. Джары АР-м и

Лъэпкъ тхыльеджаплэ кышы-зэлуахыгъэ мэфэкл тхыль кьэ-гъэлъэгъонхэм ащыщэу еджэплэ залым кышызэлуахыгъэм **«Самая большая награда — жизнь»** цлэу зыкыфашыгъэр. Кьэгъэлъэгъоным лф дэзышлагъэу Бадий Людмилэ тызэригъэ-гъозагъэмклэ, мы темэ инымклэ литературэ дэгъу дэдэ ял, ау мэклаим зэклэ тефэштэп, анахъ зэо тхамыклагъор кызылоты-кырэ тхыль зэфэшъхьафхэр, сурэтхэмклэ байхэу, тарихъ лъэпсэхшо зилэхэр кыыхы-гъэх. «Брестская крепость», «Города — герои», «Имя твое бессмертно», «Летопись Великой Отечественной войны 1941 — 1945 гг.», Г. К. Жуков «Воспоминания и размышления», «Сталин и немцы» (новые переосмысления), «Со-

ветский тыл в годы ВОВ» зыфилохэрэр Хэгъэгу зэошхор кызыхьыгъэри, зыфэдагъэри, советскэ цыфхэм япсэемыб-лэжыныгы, Теклоныгъэм ыуаи кьыпфызэхэзыфых, уаулушы.

Мы мафэхэм анахъэу ныб-жьыклабэ — студентхэр, еджа-клохэр бэу Лъэпкъ тхыльеджа-плэм шызэблэклых, нэм кьы-клидзэрэ тхыль кьэгъэлъэгъон-хэр ахэмклэ лэпылэгъу иных.

«Сэ сынэхэмклэ заор слээгъугъэ»

Мы кьэгъэлъэгъоным заор зынэгъу клэклипэгъэ ветеран-хэм ыкли Адыгеимклэ апэрэ адыгэ адмиралэу, СССР-м и Улэшыгъэ Кьуачлэхэм и Хэгъэгу фэшыпкьэу кьулыкьур ащы-зыхьыгъэу, Хьы Дзэ флотым илэсыбэрэ хэтыгъэу, кьэра-лыгъо тын инхэр кьэзылэ-жыгъэу **Тхьагъэпсэу Мэджыдэ Мыхьамодэ ыкьом афэгъэ-хыгъ.**

Адыгэ кьоджэ цыкълэу Хьа-тыгъужьыкьуае кышыхьыгъэ клалэр хэгъэгулэ пытэ зэрэху-гъэм — курсантэу ригъажыи, адмиралыцлэр кызыэрэдиыхыгъэр — кьэгъэлъэгъоным хэлэ тхы-гъэ хэутыгъэхэм, альбомхэм, тарихъ-тхыль инхэм — «Зна-менитые люди Кавказа», жур-нал дэгъу зэфэшъхьафьбэм

кьыралотыкы. Адыгэ лъэпкъым узэрыгушхон цыф гъэшлэгъон гъэсэгъэ инхэр, псэемыблэж лыхъужьхэр, лэужхэмклэ щысэ-техыплэ-пльаплэхэу, Тхьагъэпсэу адмиралым фэдэу зэрилэхэр, мы мэфэкл кьэгъэлъэгъоным кьеушыхьаты.

«Шъуилыхъужь- ныгъэ тыгъухэм ныбжьырэу арылыщт»

Краеведениемклэ отделым кышызэлуахыгъэ тхыль кьэгъэ-лээгъоным джары цлэу фа-шыгъэр. Теклоныгъэшхор кьэз-гъэблэгъагэхэу, мамыр-ныгъэр тэзыгъэгъотыжы-гъэхэр хэти зэрэщымы-гъупшэштхэм ар ищыс.

Кьэгъэлъэгъоным зэклэ тыхэгъэгъушхоу СССР-гъэр ыкли Адыгеир пыим, нэ-мыц-фашистхэм ащызы-ухъумагъэхэр зэлыгъэ-шлэгъэнхэр кьыделъытэ. Зэошхом цыф лъэпкъ зэфэшъхьафьбэр зэготэу, зэгъурылоу пыим шызэ-дезэуагъ. Адыгэ лъэп-къым иклэлэ плугъэхэми — Андырхьое Хьусен, Ацумыхъэ Айдэмыр, Нэ-хэе Даут, Кьош Алыи, Бжыхьакьо Кьымчэрыи, Шлуцлэ Абубэчыр, Тхьа-гъушэ Исмахьилэ — «Советскэ Союзым и Лыхъужъ» зыфилорэ цлэ лъаплэр, псэемыблэжы-ныгъэу зэрэхьагъэм, ялыгъэ хабзэ кьафи-хьыгъ. Адыгэ лъэпкъ

Къызэрэщыгугъыхэрэр къегъэшъыпкъэжы

Мы объединением ицех 16-мэ ащылэжэрэ нэбгырэ 1600-мэ апае шхэпищ, нэбгырэ мини 3,5-рэ зыщыпсэу-рэ поселкэр, ясабийхэм апае клэлэцлыкы ыгыпищ агъэп-сыгъагъ. Генеральнэ пашэм иапэрэ гуадзэу зэрэщытыгъэм елгытыгъэу Налбий Нухъэ ыкьом механическэ цехым нэмыклэу, зигугъу къэтшыгъэ пстэуми лофхэр зэращызепы-фэрэм гунэ лыфыщтыгъ. Мыщ лофшлэккэ амалэу шызэригъэу-гъэр джы ащ непэ къышхъэ-пэжы къалэм илофыгъо зэфэшхъафхэм язэшлохынккэ.

2005-рэ илээсым ащ ичыплэ гупсэ къегъэзэжы. Егъашл ар лэклыб зэримышыгъэр, зэпхы-ныгъэ ренэу зэрэдырилагъэр, еджаплэу къыухыгъэм депутатэу хамыдзыи зэрэдэлэщтыгъэр, икьоджэгъухэу къалэм агъэко-щыгъэхэм ялофыгъохэм язэшло-хынккэ зэккэ фэлъэкыщтыр зэришлэщтыгъэр къэлэгъэн фае. Осшорэ лытэныгъэ инрэ ичыплэгъухэм къызэрэфашырэм ишыхъатэу ар Къэралыгъо

Адыгэкъалэ имэрэу Хьатэгъу Налбий Нухъэ ыкьом фэдэхэр лоф къызэрымыкдохэм язэшлохын фэзыгъасэрэр ежъ шылэныгъэр арэу къысщэху. Шылэныгъэм пстэури щызэпхыгъ. Ащ игъашлэ изы пычыгъо шхъалэу хъугъэх Пшызэ шьолып ипромышленнэ предприятие пэрытхэм ахалытэщтыгъэ производственнэ объединениеу «Краснодарстеклотара» зыфиорэм лоф зыщишлэгъэ илээсхэр. Монтаж техникумыр къызеуэх нэуж 1978-рэ илээсым Налбий Нухъэ ыкьор мы объединением лохъэ, цехым имастерэу регъажышъ, генеральнэ пашэм иапэрэ годзэ лэнатлэм нэсы. Лоф зэришлэрэм даклоу Пшызэ аграр университетым щеджэ, экономист сэнэхъатыр ылэ кыре-гъахъэ.

шлоигъоу Налбий Нухъэ ыкьом лофышхо зэрэзэшлуищтыгъэм даклоу, идепутат пшэрылхэри елолэнчэу ыгъэцаклэщтыгъэх, коллективхэми, хэдзэккэ гъэнэфагъэхэми гуцылэу ариты-рэр сыдигъуи ыгъэцаклэжы-

тым — Хасэм и Щытхъу тамыгъэу «Законыр. Пшэрылхъэр. Цыфыгъэр» зыфиорэр, щытхъуцлэхэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ псэолъэшл», «Адыгэкъалэ ицлыф гъэшлуагъ» зыфиохэрэр къыфагъэшшоа-гъэх.

Апэрэ тыныр джыри Краснодар щылажышъэу къызэрэфашышхогъагъэр хэгъэунэфы-кыгъэн фае. Адыгеим игъомы-лэпхъэшл, ипсэолъэшл лъэныкьохэр чыплэ кын зыщитыгъэхэ лъэхъаным игъом заказхэр ахэм кьаратынэу ащ ыгъэлсыгъагъ.

Сэ сишлошлыккэ, Н. Н. Хьатэгъу администратор пхъашэу, демократичнэ пашэу щыт. Цыфхэм еклолэккэ тэрэз къа-фигъотын елэккы, нэбгырэ пэпчъ зыгъэгумэклэрэ лофыгъом изэшлохынккэ амалхэм яусэ.

Псэолъэшлэу, экономистэу Н. Н. Хьатэгъум къалэм пэ-щыныгъэ дызехъэгъэнымккэ ме-неджер дэгъоуи зыкыгъэлъэ-гъуагъ. Адыгэкъалэ хэхъоныгъэ ышын зэриплэкыщт лъэны-кьохэр ащ дэгъоу кыредзэх, экспериментхэм атешыныхъэрэп. Непэ ар зэрыгушхон икьун ил. Къалэм имэрэу щытыгъэ, гурит еджаплэу N 2-м, укьэб-залъэхэм яшын аухыгъ, сымеджэщыр, фельдшер-мамыку лэзаплэхэр къуаджэу Хьалъэ-къуаерэ къутырэу Псэкьупс-рэ ащагъэлсыгъэх, къуаджэу Хьалъэкьуае еджаплэу щашыгъ, районым иеджаплэхэмрэ иклэ-лэцлыкы ыгыплэхэмрэ агъэ-цэккэжыгъэх. Н. Н. Хьатэгъум зэрэфэлэккэу къалэм изэтэгъэ-псыхъан, ащ итеплэ нахышлу хъуным лоф дешлэ. Гуцылэм пае, проспектыр ащ кыплэ-лэу гьогухэмрэ агъэцаклэжы-гъэх, лъэс гьогухэр агъэпсы-гъэх. Къалэм инвестицихэр къыхалъхъанхэмккэ пашэм бэ ышлэрэр. Инвесторхэм тигъэ-зет икорреспондентхэм къа-зэрафалотагъэмккэ, мэрми, ащ кьыдэлажыхэрэми лофыклэхэм язэхэщэн тегъэпсыхъэгъэ ло-

фыгъохэр псынклэу зэшлуахы, документхэм ягъэхъазырын агъэгужьорэп. Лофэу зэшлуи-гъэ пстэуми ягугъу къэтшынэу джыдэдэм амал тилэп. Ау къалэм иактиврэ кьэлэдэсхэмрэ апашхъэ илээс кьэс пашэм отчетэу къышлыхэрэм ар нафэ кьытфашы.

Тикъэлэдэсхэм ащыщхэм япащэ кьыралуаплэхэрэм джы нэлуасэ шъуафэтшы тшлоигъу.

Гусэрыкьо Теуцожь Сэфэрбий ыкьор, егъэджен лофымккэ ветераныр Н. Н. Хьатэгъум кыухыгъэ еджаплэм иапэрэ паш:

— Мы клэлэеджаклор сыгу рыхыщтыгъ. Сыдигъуи зэкълуп-клагъэу, нэутхэу, шылэныгъэм еплыккэ гъэнэфагъэ фырилэу щытыгъ, игухэлхэр кьыдэхъун-

иветеранхэм я Совет итхъаматэу Джэндэрэ Мос Мыхъамодэ ыкьор:

— Налбий Нухъэ ыкьом къалэм пэщыныгъэ зыдызэрихъэрэм кьыклоцл тиветеран организа-ции зэхыщэгъэ лофтхъабзэхэм чанэу къахэмылажыгъэу кыых-кыгъэп. Загъорэ ушхъагъу зэфэшхъафхэм къахэккэу лоф-тхъабзэхэр зыщызэрахъэрэ мафэм нэмыккэ чыплэ шылэн фаеу мэхъуми, тэри, админи-страцием илофышлэхэми ягъусэу пэшлорыгъэшъэу зэшлуи-хырэ лофхэм яшлуагъэккэ ахэр дэгъоу реклоклых. Н. Н. Хьатэгъур ве-теранхэм сыдигъуи кьытфэгумэ-кы, ыналэ кьыттырегъэты.

Егъэджен лофым иветеранэу, Адыгэ Рес-публикэм инахыжыхэм я Совет хэтэу Клэ-ныбэ Шыхъамыз Чэхъу ыкьор:

— Налбий Нухъэ ыкьор сынэгу клэтызэ кьэхъугъ. Ар зычаплугъэ унагъом сыдигъуи зэгурьлоныгъэ дахэ илгыгъ, лоф-шлэныр шлу щалъэгъуштыгъ. Кьоджэдэсхэм ащ янэрэ ятэ-рэ лытэныгъэшхо афашы-щтыгъ. Ахэм дэгъоу ясабийх-хэр аплугъэх. Гъэсэнэгъэмккэ кьэлэ отделым ипашэу сызы-щэтым еджаплэхэм япашэхэр Н. Н. Хьатэгъум зэрэфэрэзэхэр бэрэ къалоу зэхэсхыщтыгъ. Псэолапхъэхэр зыщымэккэгъэ ыккы зыщыплэпэгъэ лъэхъа-ным еджаплэхэм ягъэцаклэ-жынккэ ар аделэщтыгъ, ап-чымрэ нэмыккэ псэолапхъэхэм-рэ алэккыгъахъэщтыгъ. Къалэм имызакъоу кызышхыгъэу къуа-джэри Налбий Нухъэ ыкьом зыщыгъэгъупшэрэп. Лахъшы-къуае щыщхэу Хэгъэгъу зэош-хом хэклодагъэхэм ацлэхэр зы-тыратхэгъэ саугъэтым игъэу-цун ащ илахышхо хишлыхъагъ. Мы цыф шлагъом фэгъэхыгъэу бэ кьэллон лъэккыщтыр. Ау анахъэу ащ сызэрэфэлъало шлоигъор хахъо илэу, мамы-рэу псэунэу ары. Цыфхэм уашхъапэнымккэ мы шылэ-ныгъэм гьогъу тэрэзышъ шы-

Парламент комитетым итхъаматэу сызыщэтым хъызмэтым изехъан епхыгъэ производственнэ лофшлэнэу ыпэккэ згъэцаклэщтыгъэхэм сафэзэщыщтыгъ.

Советым — Хасэм идепутатэу хадзы. Депутат пшэрылхъэр дэгъоу зэригъэцаклэщтыгъэм даклоу зэфэшлыгъэ лэхъэхэлъ обществэу «Теучежский» зыфи-орэм икоммерческэ пашэу, нэужым зэлухыгъэ лэхъэхэлъ обществэу «Пэнэжыкьое гъомы-лэпхъэшл комбинатом» игене-ральнэ пашэу щытыгъ. Рес-публикэ парламентым экологи-еимккэ ыккы чылопсым игъэ-федэнккэ икомитет итхъама-тэу ар агъэнафэ, ау мы лэ-натлэм илээсныккэ нылэп зэ-рэлутырэр.

— Шыпкъэр къэслон: пар-ламент комитетым итхъаматэу сызыщэтым хъызмэтым изе-хъан епхыгъэ производствен-нэ лофшлэнэу ыпэккэ згъэцаклэ-щтыгъэхэм сафэзэщыщтыгъ, — кьытфелуатэ ащ. — Ау пар-ламентым сыкыхэккыжыныу ескуштыгъэл. Хэдзаклохэми, де-путатхэми цыхъэ къызэрэфашы-гыгъэм сыкыубытыщтыгъ. Ау тлэккы-тлэккыгъэ гу тесшыхы, лэнатлэр згъэтлылжыгъ.

2006-рэ илээсым комитетым итхъаматэу лэнатлэм локыжышъ (зэрэдепутатыгъэу къэнэжы), зэсэгъэ лофым ащ кьыфегъэ-зэжы.

— Гухэккэ нахъ мышлэми, — кьелуатэ ащ, — хэгъэгур зы-хэтыгъэ финанс кыныгъом типроизводствы шухъагъэл...

Предприятиер зэтыримыгъэзы

щтыгъ. Мы лъэныкьомккэ ащ зи кызытыригъанэщтыгъэл.

— Нэбгырэ пэпчъ лофэу ышлагъэхэмккэ ыккы гуцылэу ытыгъэхэмккэ лъэуж къегъа-нэ. Ащккэ сэ сырэхъат. Хэ-дзаклохэр къызэрэзгъэгугъа-гъэхэр зэккэ згъэцаклэжыгъэ, — кьело ащ. — Гуцылэу сты-гъэм семыпцыжыныр щылэ-ныгъэ шапхъэ сфэхъугъ.

Къалэм кырыклоштырэ кьэлэдэсхэм ящылаккэ зыфэ-дэщтырэ агъэгумэклэрэ Н. Н. Хьатэгъум 2009-рэ илээсым администрацием ипашэу ихэ-дзынхэм икандидатурэ къаще-гъэлъагъош, нэмыккэ кандидат-хэм щатеккэ.

Депутатэу зыщэтми, зыщэ-мытми цыфыбэмэ ащ зыкы-фагазэщтыгъ. Администраци-ем ипэщэ лэнатлэр зыщыгъэ-цэккэ лъэхъанми джарэу-щтэу щыт. Пенсионерхэмрэ гъот маккэ зилэхэмрэ анэ-мыклэу, клэлэгъаджэхэми, врач-хэми, тренерхэми ащ зыкы-фагазэ. Ыккы ахэм ялофы-гъохэм язэшлохынккэ Н. Н. Хьатэгъум зэккэ фэлъэккыщтыр ешлэ.

Пашэр къалэми, ащ дэс цыфхэми ренэу афэгумэклэ. Арын фае лытэныгъэ кызы-кыфашырэри. Налбий Нухъэ ыкьом АР-м ианыхъ тын лъа-плэу «Адыгеим и Щытхъузехъ» зыфиорэр, Къэралыгъо Сове-

Адыгэкъалэ хэхъоныгъэ ышын зэриплэкыщт лъэныкьохэр ащ дэгъоу кыредзэх, экспериментхэм атешыныхъэрэп. Непэ ар зэрыгушхон икьун ил.

хэм сыдигъуи дэшхъахыгъэл. Комсомол лофшлэнымккэ ащ чаныгъэ кызыхыгъафэщтыгъ, еджа-плэм иволейбол командэу кьэлэ, хэку зэнэкьокъухэм дэгъоу закыщызгъэлъагъоштыгъэм ипэцагъ. Еджаплэр къызеу-х нэужыми Налбий Нухъэ ыкьом ащ иклэлэгъаджэхэмрэ иклэ-лэеджаклохэмрэ къафэгумэклэ-щтыгъ, спорт псэуалэхэм ыккы нэмыккхэм якъызлэккэгъэхъанккэ бэрэ лэпылэгъу кьытфэхъуштыгъ. Налбий цыхъэу фэтшыштыгъэр кыгъэшъыпкъэжыгъ, пэщэ лэнатлэр дэгъоу егъэцаклэ.

Мэкъумэщ лофшлэнымккэ ветеранэу, заомрэ лофшлэнымрэккэ къалэм

хэпхыгъэр, ащ утемыккыныу пфэсэлэ!

Теклоныгъэшхом и Мафэ ихэ-гъэунэфыккыны кызышхыблагъэ-рэм ехъулэу тикъалэ ипашэу Хьатэгъу Налбий Нухъэ ыкьом ыныбжы илээс 60 хъугъэ. Ащ гъэшлэ гьогъу кыккыгъэм узы-рыплъэжыккэ, бэ зэрэфызэ-шлоклыгъэр, цыфхэм ишъып-къэу зэрафэлэжыгъэр нафэ кьыпфэхъу. Налбий Нухъэ ыкьор, уигъэшлэ гьогуккэ джы-ри ушылпыккылотэнэу, гъэхъа-гъэхэр тапэккэ пшыныу, пса-уныгъэ пытэ, щылэккэ-псэуккэ дэгъу, насыпышхо уилэнэу сыпфэлъало!

КУШЪУ Аслъан.

Теклоныгъэм ия 69-рэ илъэс фэгъэхьыгъ

ЛЫГЪЭШХО ХЭЛЪЫГЪ

Теклоныгъэм ия 69-рэ илъэс дгъэмфэкыизэ, уахътэм тыфы-зэплэкыжьи. Зэо мэшлэшхом пыйхэр шызэхакъутэнхэм къэ-кыуаплэ фэхъугъэр цыкыуи ини зыч-зыпчэгъоу зэрэзэкъоуцау-гъэхэр ары. Зэо гъогум теты-гъэхэм лыхъужьныгъэ кызы-хагъэфагъ. Ащ хэмылэжыагъэ-хэми чэщи мафи ямылэу за-водхэм, фабрикхэм ачлэтыхэу, губгъохэм арытхэу фронтым пае лoф ашлагъ.

Зэошхоу блэкыгъэм ивете-ранхэм ясатыр илъэс къэс нахъ маклэ мэхъу. Тэ, псаоу къэна-гъэхэм, пшэрылъ зыфэтшлы-жыгъ ахэм ягугъу ныбжыкълэ-хэм афэтшлынэу, зэошхом лы-хъужьныгъэу шызэрэхъагъэр ти-тыгъэхэмклэ альпидгъэлэсынэу, ахэр шысэ афэтшлынэу.

Непэ зигугъу къэсшырэр дзэ-кълoл лыбланэу, пый мэхъа-джэр ошлэ-дэмышлэу тыхэгъэгу кызытебанэм апэ дэдэ ащ пэ-уцужыгъэхэм ащыцъу Тыгъужь Махьмуд ары. Ныбжыкълэ дэ-дэу ар зэо лъэхъаным кыхи-убытагъ. Ихэгъэгу пае зыпсэ емыблэжъу пый мэхъаджэм пэуцужыгъэхэм ащыцъу. Махьмудэ 1920-рэ илъэсым Пчыхъалыкыуае щыц мэкъумэ-щышлэ унагъом кыхъухъагъ. Зэш-зэшпхъухэу нэбгырий хъу-щтыгъэх. Ны-тыхэм алашхъэклэ къалэжырэм нэмыкълэ мылкъу

унагъом илагъэп. Егъашлэм кол-хозым игубгъо итхэу лэжыагъэх, зафэу псэугъэх. Унагъом ис кълэхэр рагъэджагъэх, аплугъэх. Къоджэдэхэр Тыгъужь Ер-джыбэ ибын-унэгъошхо къехъуа-псэщтыгъэх, сабийхэр зэдэлэжы-хэу, зым ыналэ адырэм теты-жъэу зэрэплужыгъэх.

Пчыхъалыкыое гурыт еджа-плэр Махьмудэ кызынухыкълэ, Мыекъопэ кълэегъэджэ учили-щым щеджэнэу члэхъэ. Ящэнэрэ курсым исэу, 1940-рэ илъэсым, дзэ къулыкъум макло. Харьков дэт дзэ училищэу хэгъэгу гъу-напкъэхэм якъэуухъумаклохэр зыгъэхъазырырэр дэгъу дэдэкълэ кыуухыгъ. Имамыр сэнэхъат рылэжъэн ыгу хэлъызэ, ошлэ-дэмышлэу Хэгъэгу зэошхор къе-жыагъ.

— А мафэр сщыгъупшэжы-рэр, — кыиотэжыщтыгъ Махь-мудэ. — Заор кызырехъагъэр радионом кызыелом, тигъэнэ-шхъэигъ, мэфэ ошлэшхом иогу шхъуантлэ ошлэщэ шлунклэхэм зэлъаубытыгъэу кытшыхъушты-гъэ. Къалэу Харьков пэмычы-жъэу щыт мээым пытаплэхэр щытшлэхэу едгъэжыагъ. Пыим иса-молетэу ушэтынхэр зышлырэм ымакъэ ташхъагъ кыщылу-гъ, ошъум фэдэу щэхэр кыритэ-

къохыхъэзэ, огум щыхъушлэщтыгъ. Тшлэщтыр тымышлэу зытыухъу-мэээ, ташыщ горэ самолетым автоматкълэ еуагъ, ау пыим зы-парэкли зэхышлагъэп. Ар тэрклэ апэрэ ушэтыплагъ.

Тыгъужь Махьмудэ зыхэт подразделение Ростов хэкум шызаощтыгъ. — Къалэу Таганрог пыим ыштэгъагъ, — ыгу къэкы-жыщтыгъ Махьмудэ. — Пчэды-жыым типодразделение хэт дзэ-кълoлитлур сигъусэу кытаджэхи, штабым ташагъ. Еджакло тагъа-кыуи, связистэу мээихэ тыкыи-

рагъэджагъ. Нэужым нэбгырэ 25-рэ тыхъоу Ленинград тагъэ-кыуагъ. Дзэклoлэу къалэм дэхъа-гъэхэр пый мэхъаджэм пхъа-шэу пэуцужыгъэх, члэнэгъэшхо рагъэшлыгъ. Ежъ адыгэ кълэр зыхэтыгъэ отделением кыыхащи, я 28-рэ бронепоездым связи-стэу агъэкыуагъ. Дзэклoллыр бро-непоездым икомандэ хэтэу илъэсым ехъурэ зэуагъэ.

1944-рэ илъэсым Ленинград блокадэр зытырахыжыым Махь-мудэ изэо гъогу ыпэкълэ лыгъэ-кълoтагъ. Эстоньер шхъафит шы-жыгъэным илахышлы хишы-хъагъ. Пый хъашхъурэлум игъу-сэу къумэлэ купэу мээхэм якъу-жыгъэхэм якъэубытын чанэу хэлэжыагъ. Хэгъэгу зэошхор за-ухым илъэсым къехъурэ Тал-лин икъухъуцуплэ къулыкъур щыхыгъ. Лыгъэу зэрихъагъэ-хэм апае кыфагъэшъошагъэх Хэгъэгу зэошхом иорденэу я 11-рэ лъэганлэ зилэр, медальхэу «За оборону Ленинграда», «За победу над Германией», «За боевые заслуги» зыфилохэрэр, нэмыкълхэри. 1946-рэ илъэсым Тыгъужь Махьмудэ ядэжъ къэ-кълoжыгъ. Ащ пидзагъэу кълэ-егъэджэ курсыр кыуухыжьи, игу-псэ гурыт еджаплэу Пчыхъа-лыкыуае дэтым исэнэхъаткълэ

иофшлэн шыригъэжыагъ. Нэуж кълэхэр ригъаджэхэзэ, Крас-нодар дэт кълэегъэджэ инсти-тутыр кыуухи, ишлэныгъэхэм джыри нахъ ахигъэхъуагъ.

Заом кызыкыжыгъэм кыи-щегъэжыагъэу пенсием оклофэ кълэегъаджэу лoф ышлагъ, ригъэ-джагъэхэм джы непэ кызынэ-сыгъэм игугъу дахэкълэ ашлы.

Тыгъужь Махьмудэ иунагъо дахэ. Ежыррэ ишхъэгъусэу Сарыетрэ нэбгырих зэдаплугъ. Зэкълэ ялэ лъфыгъэхэм апшъэ-рэ гъэсэнэгъэ ял, лoфшлэныр шлу альэгъоу, зыхэт коллек-тивхэм альытэхэу мэлэжъэх, мэлэсэх.

Непэ тикъуаджэхэм Хэгъэгу зэошхом хэлэжыгъэ дзэклoллыбэ адэсыжъэп. Ахэм ящытхъу тло-тэныр, лыгъэу зэрэхъагъэм игу-гъу тшыныр атефэ. Джащ фэдэу зэошхом псаоу кыхъемыкыжы-гъэхэри зыщыдгъэгъупшэхэ хъу-щтэп. Дзэклoл лыхъужыэу Ты-гъужь Махьмудэ непэ кыитхэ-тыжъэп (Алахыым джэнэт лъаплэ кыырет). Къэнагъэхэм ащ игъэ-хъагъэхэм ягугъу тшынуэ ти-пшэрылъ, тыгу бэрэ илъэу кыыздетхъакышты.

Теклоныгъэм ия 69-рэ илъэсэу къэблагъэгъэм ехъулэу вете-ранхэм сафэгъушлo, псауныгъэ ялэу илъэсыбэрэ кыитхэтынхэу сафэлъало.

ХЪОДЭ Сэфэр.

Сурэтым итыр: **Тыгъужь Махьмуд.**

ЫПСЭ ЕМЫБЛЭЖЪЭУ ЗЭУАГЪЭ

Барцо Гъазир Хъаджэмусэ
ыкълор 1917-рэ илъэсым къуа-джэу Адыгеякълэм (Пэткэу) щыц мэкъумэщышлэ унэгъо лужьум кыхъухъагъ. Зэшищрэ зэшы-пхъуитлурэ хъуштыгъэх. Кълэр еджэнэу хъугъэп, унагъом лэ-пылэгъу ищыкълэгъагъ. Еджаплэм кычлэкыжьи, колхозэу «Бы-ракъ плыжъ» зыфилохэрэм шы-лэжыагъ, илъэс 22-рэ ыныбжъэу СССР-мрэ Финляндиемрэ азы-фагу кыитэдэгъэ заом хэлэ-жыагъ, лыхъужьныгъи шызэри-хъагъ.

Хэгъэгу зэошхор кызыежъэм, ежъ илъэлукълэ зэуаплэм кыуагъэ. Пшызэ шьолпыр, Керчь ащы-зэуагъ, Украинэр, Польшэр шхъафит зышлыжыгъэхэм ахэ-тыгъ. Шылэ мазэм и 27-м, 1945-рэ илъэсым, Польшэм и Кра-ков воеводствэ хэхъэрэ къа-лэу Грос-Холл дэжъ шыфэхыгъ. Лыгъэу зэрихъагъэм ишыхъа-тэу «Жьогъо Плыжыкълэм» иор-денитл, «Щытхъум иорден», медаль тлокл фэдиз Барцо Гъа-зир кыфагъэшъошагъэх.

АПЭРЭ УШЭТЫГЪОР

1939-рэ илъэсым Барцо Гъа-зир дзэ къулыкъум ашагъ. Икьo-джэгъоу Бжъэшлo Долэт игъу-сэу Ленинград дзэ округым къулыкъур шыригъэжыагъ. Шэ-кълoгъум и 10-м, 1939-рэ илъэсым Гъазир зыхэт дзэ частыр Фин-ляндием игъунапкъэ рашчллагъ, мэфэ тлокл тешлагъэу заор къе-жыагъ. Дзэ лoфхэм тизэоллхэр зэрафагъэсагъэхэм ишлогъэшхо къэкыуагъ.

Финляндием заом дэгъоу фэ-хъазырыгъ. Фин снайперхэм чы-плэ зэфэшхъафхэм зашагъэбы-лыгъэу къяощтыгъэх. Анахъэу кызызешаклоштыгъэхэр офицер-хэр, командирхэр, комиссар-хэр арыгъэ.

Мэфэ заулэ хъугъэу Гъазир фин снайперым нэрыплъэр ылы-гъэу лыпплэщтыгъ. Зэо быр-сырыр пый снайперым ыгъэфе-дагъэу оныр кыгъэлъэшыгъ ыкли исакыгъэ кыщыгъэклагъ. А уахътэр Гъазир кызыфигъэфе-ди, снайперыр чыгым кыыри-утэхыгъ.

Заор зэкълэблагъэу клoштыгъэ. Гъазиррэ игъусэ зэолпымрэ око-ным дэлъхэу пулеметкълэ пыим еощтыгъэх. Оконым кырахыгъэ ятлэу, ылупэ шызэтэтэкъуагъэм топыщэр кышчыуагъ. Топыщэ кьутафэр Гъазирэ ышхъэ кыи-тефагъ, лыппсыр къечэхэу око-ным дэфагъ. Тизэоллхэр зэкълэ-клонхэ фаеу хъугъэ. Ежъ Гъазир кызынэхъэжыым, шлункыгъ. То-пыо мэкъэ жьотхэр кызызы-щылурэ лъэныкъомкълэ ежъагъ. Мээ шьолпыр цыкълур чэщ мэ-загъом кыыхэщыщтыгъ, Гъазир кыишлэжыгъ: мы чыплэр ары фин снайперыр зыщыуыкыгъэр. Хъадэр кыгъотыгъ, щыгъын фабэу шыгъхэр кыышхыи зи-фэпагъ, снайпер винтовкэр кыи-зыдишти къаклозэ тизэоллхэм къахэхъагъ. Тиэхэм кълэр фин зэолклэ альптагъ, кытебанэхи, ныкълoукы ашлыгъ. Гъазир кыи-зыхэхъагъэр ежъ зыхэтыгъэ полкым игъунэгъу дзэ частэу кычлэкыгъ. Полкым макъэ загъэлум, командирыр ежъ ышхъэкълэ къэкыуагъ, лoфым

изытет къариуагъ, Гъазир пол-кым ышэжыгъ.

1940-рэ илъэсыкълэу кыхъа-гъэм тидзэхэр нахъ пхъашэу пыим жэхэхъагъэх, ыпэкълэ лыи-кълoтагъэх. Гъазир а чыплэм ятло-нэрэу хыльхэу къаули, Ленин-град госпиталым члэфэгъагъ. Заор заухым Гъазир госпита-лым члэлыгъ. Дзэм кызы-хатхыкыжыым ядэжъ къэкълoжыи, колхозым щылэжыагъ.

БЭРЭ ЗИГЪЭПСЭФЫНЭУ ХЪУГЪЭП

Хэгъэгу зэошхор кызыежъа-гъэм мэфыщ тешлагъэу Барцо Гъазир икьoджэгъухэу Тырку Болэт, Козынэ зэшхэу Хъару-нэрэ Хъапырзэрэ игъусэхэу кълэ-лэулыгъэх ежъхэм яшлoигъоны-гъэкълэ заом агъэкълонхэу. А дзэ частым нэбгырипллыри хэфэ-гъагъ. 1943-рэ илъэсым нэс зэ-къоджэгъухэр Керчь ыкли Кав-каз ащызэуагъэх. Фин заом лыхъужьныгъэу шызэрэхъагъэ-хэм апае ордэнэу «Жьогъо Плыжыкълэр» илагъ. Кавказ шы-клогъэ заохэм Гъазир медаль пчъагъэ (ахэм ахэтых «За от-вагу», «За боевые заслуги») кыщыратыгъ.

1943-рэ илъэсым игъэмафэ Сталиным я 9-рэ къушхъэ-шхон-чэо пластун дивизие зэхыщэнэу унашъо ешлы. Командирэу ащ фэхъугъэр генерал-майорэу Петр Метальниковыр ары. Я 36-рэ пластун полкым Гъазир, икьo-джэгъухэри хэфагъэх. Шыхэмкли шъуашэхэмкли зэтегъэлсыхъэгъэ полкыр Пшызэ шьолпыр, Украи-нэм ащызэуагъ. А уахътэм ящэ-нэрэу Гъазир улагъэу госпита-лым члэфагъ. Ылъэ кызытеуцо-жыым зигъэпсэфынэу ядэжъ къа-гъэкълoгъагъ. Ишхъэгъусэу Хъа-джэт, ыкьoу Зауркъан, ипшъа-шъэу Рахъмэт гу ащифэу ма-зэрэ ахэсыгъ.

А уахътэм зэолпыр зыхэтыгъэ дзэ частыр Польшэм игъунапкъэ лутыгъ. Мы чыплэм 1944-рэ илъэсым тыгъэгъазэм нэс зэ-ошхохэр шыкыуагъэх. Шылэ ма-зэм 1945-рэ илъэсым тидзэ-хэр пыим жэхэхъагъэх. Зэоллэ гъунапкъэр Таруньскэ воеводст-вэм ичылплэу Хелмно дэжъ ре-кълoкыштыгъ. Улэгъэ хыльхэхэр зытелъ Козынэ зэшитлумэ лэ-пылэгъу заретым, Гъазир зэолп-хэм къахэхъажыгъ. Ягъусэгъэ пулеметчикхэр кызауакълхэм, Тырку Болэт игъусэу станко-вэ пулеметымкълэ пыим еохэу аублагъ. Ротэр атакэм зежъэм, Болэт фашистхэм члалхъэгъэ минэу зытеуцагъэр къауи, нэб-гыритлур а чыплэм шыфэхыгъ. А хъугъэ-шлагъэр къалотэжыгъ Козынэ зэшхэу зэо ужым къэ-кълoжыгъагъэхэм, ау чыплэу зы-щыхъугъэр, Гъазир икьэ зы-дэщылэр ашлэщтыгъэп.

1986-рэ илъэсым Гъазир ипхъорэльф Мухьдинэ Польшэм,

заом иветеранхэм якомитетэу Хелмно дэтым писъмэ фыри-гъэхыгъ. Джэуапыр къэкълo-жыгъ: Барцо Гъазир, нэмыкълэ зэоллхэри Хелмно дэжъ шы-фэхыгъэх, яхъадэхэр зэкъoш къэхалъэм дэлъхы, ау Мухь-динэ Польшэм клонэу хъугъэп.

САИДЭ ТЭТЭЖЪЫМ ИКЪЭ ЗЭРИГЪЭЛЪЭГЪУГЪ

Къэдэ Саидэ Гъазир ыкьo анахыкълэу Зауркъан ыпхъу. Жьоныгуакълэм икълэхым 2012-рэ илъэсым Польшэм кълoгъагъэ ятэжъ икьэ зэригъэлъэгъунэу ыкли къэгъагъэхэр тырильхъан-хэу. Ащкълэ зишлуагъэ къекыгъэр нэбгыритлур: Тэхъутэмыкълoе районым иветеранхэм я Со-вет итхъаматэу Алексей Чер-никрэ район администрацием ипащэу Шхъэлэхъо Азмэтрэ. Черник Польшэм и «Къащ Плыжыкълэ» зэригъэшлагъ Барцо Гъазир зыщыфэхыгъэр, зышагъэ-тлылыгъэр, район тхъаматэм сомэ мин 50 кыритыгъ. Джары Саидэ Польшэм икыуакълэ хъу-гъэр. Хелмно иадминистрацие илофшлэхэр кыфэхэцфхэу кыи-пэгъокыгъэх, ятэжъ ехыллэгъэу тхыгъэхэр зыдэт тетрадри кыи-рагъэлъэгъугъ, икълoдыкли кыфа-лoтагъ. Зэкъoш къэхалъэм ти-зэолл нэбгырэ 1284-рэ дэлъ. Ар къабзэ, къэгъагъэхэм, уц шхъуантлэм къагъэдахэ. Саи-дэ къэм духъэ кыщыхыгъ, етлэ лэбжыби кызыдихыи, янэ-жыым икьэу Пэткэу дэтым ты-ритэкъуагъ. Саидэ афэраз зэкълэ лэпылэгъу кыфэхъугъэхэм.

ХЪУШТ Щэбан.

1941

1945

Мы сурэтым ишүльагьохэрэр зидунай зыхьожьыгьэхэ Даур зэшхэу Абдулахь, Зулкьад ыки Джанхьот. Шыри нэмыц техаклохэм язэуагьэхэм ахэтыгьэх, зы кьуаджэ, Мамхыгьэ (Шәүджен район) шыщых, зын кьылфыгьэ зэшхэм ябыных. Заом кьинэу шальэгьугьэм имызакьоу кьызагьэзэжэ ужым колхозым изыкьегьэлэтыжын, шылэклакэм игьэпсын яшыпкьэу хэлэжьягьэх. Бын-унэгьо лужухэр ялагьэх, ахэр эклэунэгьо шхьафхэу джы мэгсэух. Абдулахь — сэмэгумклэ, Зулкьад — джабгьумклэ шытых, Джанхьот азыфагу дэт. Сурэтыр 1944-рэ ильэсым Кьырым щатыхагыгагь. Неги ар Джанхьот иклалэу Кьэппланэ иунэ иль.

ДАУР ЗЭШ ЗӨЛИХЭР

Къыплъан кӀлэл псынклӀу ыкӀи чану цытыгъ. Къыралуагъэм езэгъыгъап. ЯунӀ а сурӀтым фӀдӀ къабзӀ зӀрилъыр, ащ ятӀрӀ ятӀшхӀмрӀ къызӀзӀрӀ-ридзӀгъӀхӀр ыкӀи сурӀтыр заом илӀӀхъан

Теклоныгээр кээзыгэблэгягэхэм

Мамыр шылаклэм кызыфагъэзэжыным,
ащ игъэпсыжын яшыпккъэу хэлэжъа-
гъэх. Зэшищыри негэ дунаим тетыхъхэп,
ау ахэм къаклэхуэхъэгъэ лэужжэр псаух,
ятэхэр ащыгупшэхэрэп, Теклоныгъэм
и Мафэ кызысыклэ, шуклэ агу къагъэ-
кыжых.

(Тикорр.).

ПАРТИЗАН ЛЫБЛАНЭМ

ИЛИЭУЖ

1943-рэ ильэсым ибжыхь. Партизанхэм кьоджэ цыкӀу горэм яцыхьэшлэгъу унагъоу дэсым зыщажӀэпсэфыштыгъэ. ЛӀэхъэтыкъомрэ Автюхов на-

рым дащыштыгъэх, ау етланэ ахэм къагъээзжыштыгъэп. Ащ фэдэ куп горэм Хъазрэт хэ фагъ. Нэмьц чыгуым нэсыга-хэхэу чъэ пэтхээ, мэшлокум пыт вагоным кыпкыжы, зигъ-быльыгъ. Мэзицэ гъогу кы-рыкълуагъ. Къохъэплэ Украинэм къэсыжыгъахэу, полицайхэм аубытжыкы, иклэрыкъл нэмык лагерь горэм дадзэжыгъ. Ау ятлонэрэу Хъазрэт нэмыцхэм къалэпыкължыгъ, унагоу горэм гъэбыльыгъэу ысыгъ. Къуаджэм нэмыц зы дэсыгъэл, ау поли-

1944-рэ ильэсым ыкIэм кьо-

Хьальэкьуй.
Сурэтым итыр: **Льэхьэтыкьо**
Хьазрэт (заом шытырахыгь).

1941

1945

ТАРИХЪЫР СУРЭТХЭМ АХЭТЭЛЪАГЪО

**Теклоныгъэм ия 69-рэ илъэс фэгъэхьыгъэ сурэт къэгъэлъэгъон Мыекъуапэ къыщызэуахыгъ. Хэгъэгу ззошхом имэфэ къинхэр, щылэныгъэр лъызыгъэклотэрэ юфшлагъэхэр сурэтхэм къыра-
ютыкы.**

Бырсыр Абдулахь, Цуекъо Алай, Лэупэкъэ Нурбий, Шъхаплэкъо Гъучыпс, Хъуажь Рэмэзанэ, Владимир Пужелевыр зэхахьэм къыщыгушылагъэх. СурэтхэмкӀэ тарихъыр къэзыуатэхэрэм яшлушлагъэ къыхагъэщыгъ.

Владимир Пужелевыр Хэгъэгу ззошхом хэлэжъагъ. Лыгъэу зэрихъагъэм ар бэрэ къытегушылэрэп. Лъэкъэ зэфэшъхьафхэр зэкъоуцохи, хэгъэгур къызэраухъумагъэр, пыр зэрэзыхакутагъэр щылэныгъэм хэмыкӀокӀэнхэм илофшлагъэ фегъэхьы.

Сурэтыр зэхахьэм къыщытырахыгъ.

Мыекъопэ гандбол командэу «Адыфым» Урысыем изэнэ-къокъу гъогъуитӀо джэрэ медальхэр къыщыдихыгъэх, Европэм икубокхэм афэгъэхьыгъэ зэлукӀэгъухэм ахэлэжъэщыгъ. С. Джэнчатэм ишлушлагъэ тиреспубликэ щэгъэлъапӀэ. Дунаим зехыжъым ыуж Адыгеим и Лышъхъэу ТхьакӀуцынэ Аслъан иунашъокӀэ ме-

ЯТЭРЭ ЫКЪОРЭ ТИЛЪАШӀХ

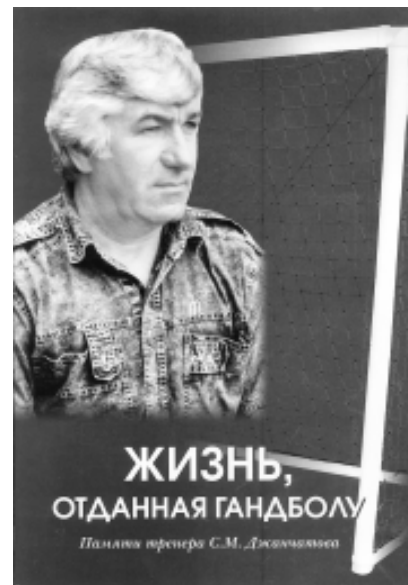
Адыгеим бзылъфыгъэ гандбол командэ щызэхэщэгъэ-ным егъэжъапӀэ фэзышыгъэ Джэнчатэ СултӀан къытхэ-тыгъэмэ, жьоныгъуаклэм и 9-м ыныбж илъэс 65-рэ хъу-щтыгъэ. Игъонэмысэу идунай зыхъожьыгъэ цыфышлур, патриот шъыпкъэр щысэтехыплэу егъаши тилэшт.

далэу «Адыгеим и Шытхъузе-хэр» къыфагъэшъуаши, илахьылхэм аратыжъыгъ. Клубэу «Адыфым», ныбджэгъоу илагъэхэр, спортыр зыгъэлъапӀэхэрэр гъусэ зэфэхъухи, СултӀан ищылэныгъэ гъогъу къэзылотэрэ тхылъ дэгъу къыдагъэкӀыгъ. Ащ илъэтегъэу-цо Адыгэ Республикэм и Лъэкъэ тхылъеджаплэ гъэшлэгъонэу щы-кӀуагъ. Мыжъобгъу Мыекъуапэ къыщыфизэлъахыгъ.

Джэнчатэ СултӀанэ ятэу Мосэ Хэгъэгу ззошхом лыхъужьэу хэлэжъагъ, щэгъогъоу къаулагъ. Орловско-Курскэ дугам, Венг-рием, Югославием, нэмыкӀхэм ащыкӀогъэ зэо хыльэхэм лы-гъэ ащызэрихъагъ. Орденхэр,

медальхэр къыфагъэшъошагъэхэу ихэку гупсэ къызегъэзэжъым хэгъэгу кӀоцӀ юфхэмкӀэ Министе-рствэм, нэмыкӀхэм къулыкӀур ащыхыгъ. ЫкӀоу СултӀан ыныб-жыкӀэ къытефи дзэм зэкӀом, ятэ щысэтехыплэу зэрилагъэр иныбджэгъухэм къафилотэжъэу бэрэ тырихьыллагъ.

Урысыем, Адыгеим язаслужен-нэ тренерэу, «Адыфым» итренер шъхьалэу щытыгъэ Джэнчатэ СултӀанэ ыгу къызытемыоужьырэр илъэси 10-м ехъугъ. Ащ фэгъэ-хыгъэ шлэж-зэнэкъокъухэр ганд-болымкӀэ Мыекъуапэ щызэхэщэгъ. КӀэлэцыкӀу командэхэм ятурни-рэу мы мафэхэм тикъалэ щыла-гъэм Къыблэ шъолъырым, Тольят-

ти яклубхэр хэлэжъагъэх. «Ады-фым» апэрэ чыплэр къыдихыгъ. Тольятти къыкӀыгъэхэр ятӀонэрэ хъугъэх, Волгоград спортсменкэ-хэр яцэнэрэх.

Сурэтхэм арытхэр: **Джэнчатэ Мосэрэ ащ ыкӀоу СултӀанрэ.**

ПОЛЬШЭМ КӀОЩТЫХ

Хэгъэгу ззошхом лыгъэ щызезыхьэгъэ Алхъо Аскэрбий илахьылхэм къытфалотгъэ хъугъэ-шлэгъэ къэбархэм та-гъэгушхо. Шлэж зилэ цыфхэм щылэныгъэм щыпхыра-щырэ юфыгъэхэм ныбжыкӀэхэр ахагъэлажъэх, тари-хьым щэгъэгъуазэх.

— Сятэшэу Аскэрбий клас-сибл хъурэ еджаплэу Лэшэпсынэ дэтым икӀэлэегъэджагъ, — къе-луатэ Алхъо Тыркубий. — Фа-шистхэм тыхэгъэгу зао къызы-рашылӀэм пыйхэм апэуцужьыгъагъ.

Офицерэу А. Алхъор миномет ротэм иполитрукыгъ, я 4-рэ гвар-дейскэ артиллерийскэ дивизи-ем иполитотдел, полкым иштаб яначальникигъ. 1944-рэ илъэсым тидзэхэр Польшэм ихъагъэхэу

хэгъэгур шъхьафит ашлыжыщтыгъ. Белосток хэкум А. Алхъор щы-заозэ лыхъужьэу щыфэхыгъ. ПсэупӀэу Замбровэ зэрэцагъэ-тӀылыжыгъэр илахьылхэм къа-фалопщыгъагъ.

Жьогъо Плыжъым иорден, Хэгъэгу ззошхом иорденхэу апэрэ ыкӀи ятӀонэрэ лъэгаплэхэр зилэ-хэр, медальхэр А. Алхъом къы-фагъэшъошагъэх.

— Аскэрбий тикъуаджэу Лэ-

шэпсынэ дэгъоу шашлэщтыгъ, — тизэдэгущылэгъу лъегъэкӀуатэ Алхъо Тыркубий. — СикӀалэу

Сыхъатбийрэ сэрырэ Польшэм тыкӀонэу, сятэшыр зыщыфэхыгъэ чыплэр зэдгъэлъэгъунэу, къэхал-лъэм тыдэхъанышъ, шъхьащэ фэт-шынынэ тимурад.

Алхъо Сыхъатбий дунаим, Ев-ропэм самбэмкӀэ ячемпион, ти-спортсмен анахъ цӀэрыломэ ащыщ. Ныбджэгъушлур. Польшэм зэрэкло-щтым еплъыкӀэ хэхыгъэ фырил. Аскэрбий зыщэгъэтӀылыгъэ чыплэр зэрагъэлъэгъумэ, агукӀэ нахъ рэхъат хъуштых. Ащ дакӀоу, Лэшэпсынэ пчыхъзэхэхэу щы-зэхэщэхэрэм Аскэрбий ехьыллэ-гъэ къэбархэр къышалотэщтых.

Шлэжыр зыгъэлъэплэрэ лӀа-къом ригъэжъэгъэ юфыр къызэ-рэдэхуштым тицыхъэ тель...

Сурэтым итыр: **Польшэм щы-фэхыгъэ офицерэу Алхъо Ас-кэрбий.**

НЫБЖЫКӀЭХЭМ ЯЩЫКӀЭГЪЭ ЗЭХАХЪ

Адыгэ Республикэм искусствэхэмкӀэ иколледж щыкӀогъэ концертыр ныб-жыкӀэхэм лъэшэу агу рихьыгъ. Адыгеим инароднэ артистэу, композиторэу Михаил Арзумановым Хэгъэгу ззошхом Теклоныгъэр къызыщыдахи-

гъэр илъэс 69-рэ зэрэхъурэм ипэгъо-кӀэу патриотическэ плуныгъэм фэгъэ-хыгъэ оредхэр зэхахьэм къыщыла-гъэх.

— Колледжым идиректор игуадзэу, Адыгэ Республикэм инароднэ артистэу Сихъу Станислав юфтхъабзэм клэщакӀо фэхъугъ, — къелуатэ Михаил Арзумановым. — Тарихъыр ныбжыкӀэхэм нахьышлэу зэрагъэшлэным фэшл ащ фэдэ концертхэр, зэхахьэхэр ти-щыкӀагъэх. ЗэхэщакӀохэм сафэраз.

— Хэгъэгу ззошхом искусствэм юф щы-зышлэрэмэ ящылэныгъэ щыщ хъугъэ, — зэдэгущылэгъур лъегъэкӀуатэ Сихъу Станислав. — УсакӀохэм, композиторхэм яшлуагъэкӀэ заор зыфэдагъэр, цыфмэ агу ихыкӀыгъэр ныбжыкӀэхэм алъыдгъэлэсын тэлъэкӀы. Кинофильмхэм тӀаплъызэ, жьы къэтымыщэу тыщысэуи къыхэкӀы. Заом тхьамыкӀагъоу

къызыдихыгъэр егъаши тцыгъупшэщтӀэп.

Заом илъэхъан, Теклоныгъэр къызыдахым ыуж оредэу къалоштыгъэхэр М. Арзумановым концертым щигъэжъынчыгъэх. «Къэрэухэр», «Темная ночь», «Алексей»... Щылэныгъэм, Теклоныгъэм и Мафэ афэгъэхьыгъэ оредхэр гум къыгушыкӀыкӀэхэу тэлъытэ. Адыгеим ина-роднэ артисткэу Кушъэкъо Симэ къызэрэ-тилуагъэу, Михаил Арзумановым щысэшлур къыгъэлъэгъуагъ. Гурыт еджаплэхэм, культу-рэм иунэхэм ащ фэдэ концертхэр нахьы-бэрэ къащатын фае.

Гушылэгъу тызыфэхъугъэ студентхэм М. Арзумановым иконцерт осэ ин фашыгъ.

Сурэтым итхэр: **Адыгэ Республикэм ина-роднэ артистхэу Кушъэкъо Сим, Сихъу Станислав, Михаил Арзумановыр концер-тхэм язэхэщэн тегущылэх.**

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТӀЫЛЬ Нурбий.

Зэхэзыщагъэр ыкӀи къыдэзы-гъэкӀырэр:

Адыгэ Республи-кэм лъэкъэ ЮфхэмкӀэ, ІэкӀыб къэралхэм ащы-псэурэ тилъэп-къэгъухэм адырӀэ зэпхыныгъэхэмкӀэ ыкӀи къэбар жьугъэм иамал-хэмкӀэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

Редакциер

зыхъышӀэр:

385000,

къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр:

52-16-79,

редактор шъхьалэм иапэрэ

гуадзэр:

52-49-44,

редактор гуадзэр-пшгъэдэкӀыж зы-хырэ секретары: 52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-гъэр:

Урысые Федерацием хэутын ЮфхэмкӀэ, телерадиокъэтын-хэмкӀэ ыкӀи зэлъы-ІэсыкӀэ амалхэмкӀэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэоры-шлӀаӀ, зэраушыхъа-тыгъэ номеры **ПИ №ТУ23-00916**

Зыщыхаутырэр

ОАО-у

«Полиграф-ЮГ»,

385000,

къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр,

268

Пчъагъэр

4000

Индексхэр

52161

52162

Зак. 1255

Хэутыным узщыкӀэтхэнэу щыт уахьтэр Сыхъатыр 18.00 ЗыщыкӀэтхэгъэхэ уахьтэр Сыхъатыр 18.00

Редактор

шъхьалэр

Дэрбэ Тимур

Редактор

шъхьалэм

иапэрэ гуадзэр

МэщлӀэкъо

Сайд

Редактор

шъхьалэм

игуадзэр —

пшгъэдэкӀыж

зыхырэ

секретары

Хъурмэ Хъусен